

بررسی مصرف محرک‌های نوع آمفتامینی و قرص‌های اکستسی

دکتر مجتبی سرکندی

محرک‌های نوع آمفتامینی به سادگی تولید و مصرف می‌گردند، اغلب تصور می‌شود که این مواد از موادمخدر دیگر مانند هرویین و کوکائین کمتر مضر هستند اما در واقع، چنین نیست. صاحبان و طراحان صناعی که این مواد سنتتیک را تولید می‌کنند، به چند دلیل به آن‌ها توجه دارند:

۱- مصرف ATS به لحاظ فرهنگی مجاز شمرده می‌شوند، زیرا والدین و دولت‌ها در مورد شدت تاثیر آن‌ها سر در گم می‌باشند و تصور مشخصی از اعتیادآوری این مواد ندارند.

بشر طی قرن‌ها، مواد مخدر گوناگون مانند الکل، تنباکو، تریاک، کوکائین را مصرف کرده و در حال حاضر، به محرک‌های نوع آمفتامینی [Amphetamin-Type Stimulants (ATS)] سنتتیک روی آورده است. ATS مواد مخدر سنتتیکی هستند که به دو گروه تقسیم می‌شوند.

۱- آمفتامین‌ها (آمفتامین و متامفتامین)

۲- مواد نوع Ecstasy [۲، ۳، ۴ -

متیلن دی اکسی آمفتامین (MDA)، ۳، ۴ -

متیلن دی اکسی اتیل آمفتامین (MDE) و ۳، ۴ -

متیلن دی اکسی متامفتامین (MDMA)]

۲- با این که مشکل ATS در همه جوامع یکسان است، پاسخ دولت‌ها از فراموشی خوش‌خیم تا برخورد جدی متفاوت می‌باشد. این اختلاف‌ها باعث برداشت نادرست در جوامع گوناگون و انتشار اخبار گمراه‌کننده در مورد مشی اتخاذی کشورهای متفاوت می‌گردد.

۳- مصرف مواد مخدر سنتتیک محدود به جوانان یک کشور باقی نمی‌ماند.

مشکل مصرف مواد ATS فقط مختص کشورهای ثروتمند (موطن صاحبان صنایع تولیدکننده این مواد) نیست بلکه سازندگان و مصرف‌کنندگان آن روز به روز زیاد می‌شوند. به عنوان مثال، اکنون این مشکل در آسیای شرقی به صورت یک اپیدمی خطرناک درآمده و جوانان کشورهای دیگر مانند هم سن و سالانشان در کشورهای غربی به مصرف ATS روی آورده‌اند.

فشار و استرس در جوامع امروزی، نیاز به شادی، لذت و دمی فارغ بودن از جهان را افزایش داده است. بنابراین، تعجب‌آور نیست که مردم، به خصوص جوانان، از هر چه برای

تفریح، سر حال آوردن خود و فرار از واقعیت در دسترس‌شان قرار دارد، استفاده کنند، به ویژه هنگامی که مذهب کم‌رنگ می‌شود، پیوند خانوادگی ضعیف می‌گردد و جوامع گروه‌گروه می‌شوند. در این اوقات، صاحبان صنایع با قول کاذب «آقای جهان شدن» و «تفوق بر تمامی مشکلات»، مواد محرک شیمیایی خود را که دارای نام‌های تجارتي پرطمطراقی مانند: شادی یا سبکی (lightning)، بشقاب پرنده (flying saucer)، بیسکویت‌های دیسکو (disco biscuits)، رویا (fantasy)، داروی آغوش (hug drug)، سرخوشی (ecstasy) و سرعت (speed) هستند، به فروش می‌رسانند. این اسامی جذاب به صورت خطرناکی فریبنده می‌باشند. این داروها ممکن است به طور گذرا حس آقایی بر جهان را بیافرینند اما پس از مدتی، اثرات مضر و کشنده‌شان آشکار می‌گردند.

حس محافظت از خود و تمایل جامعه برای حمایت از اعضای خود با تصور افرادی که بدون توجه به خطرات مواد مخدر از آن استفاده

حجم تولید

برآورد تولید سالانه			بر اساس
کل	اکستسی	امفتامین و متامفتامین	
۶۱۶ - ۶۴۱	۱۰۰ - ۱۲۵	۵۱۶ (میانگین موزون)	میزان مصرف
۳۹۰ - ۵۶۵	۵۰ / ۷۵	۳۴۰ / ۴۹۰	داروی توقیف شده
۴۲۰ - ۶۱۰	۱۳۰ / ۲۰۰	۲۹۰ / ۴۱۰	مواد اولیه توقیف شده
۵۲۳ (۳۹۰ - ۶۴۱)	۱۱۳ (۵۰ - ۲۰۰) (۱/۴ بیلیون قرص)	۴۱۰ (۲۹۰ - ۵۱۶)	میانگین و دامنه

دارو	قیمت بر اساس واحد خرده‌فروشی (دلار)
آمفتامین	۱۰ (در ۱۰۰ میلی‌گرم)
متامفتامین	۱۰/۷ (در ۱۰۰ میلی‌گرم)
Ecstasy	۱۰ (در ۱۰۰ میلی‌گرم)
کوکائین	۱۷ (در ۱۰۰ میلی‌گرم)
Crack	۶۰ (در ۱۰۰ میلی‌گرم)
هرویین	۱۸ (در ۱۰۰ میلی‌گرم)
الکل	۴ (لیوان بزرگ آبجو)، ۵ (لیوان شراب)

نمی‌توان به آسانی در مورد این مواد تعمیم داد و به کار برد.

۵- محدودیت‌های قانونی در این موارد کافی نیست. نیروهای انسانی و ابزاری که برای مقابله با قاچاق کوکائین و هرویین به کار می‌روند، در این مورد مناسب نیستند، زیرا ATS اغلب در کشورهای مجاور خرید و فروش می‌شوند و از مسیرهای طولانی عبور نمی‌کنند.

هدف این بررسی، مروری بر میزان و ماهیت خطر ATS با در نظر گرفتن این نکته است که جوامع برای غلبه بر این مشکل می‌توانند چه اقداماتی در پیش گیرند.

■ خطر عمده

□ تمام کشورها - چه تولید کننده ATS و چه مصرف کننده آن - درگیر مشکل اعتیاد به این مواد می‌باشند.

□ مصرف این مواد بدون توجه به سن، جنس، ملیت یا درآمد انتشار می‌یابد. در حال حاضر،

می‌کنند، در تضاد است. درک پذیرش مسئولیت در قبال خود و جامعه و این که پیشگیری بهتر از درمان است، با مصرف مواد مخدر جور در نمی‌آید.

خطر داروهای سنتتیک واقعی است و به صورت بیرحمانه‌ای در حال پیشرفت می‌باشد، زیرا:

۱- موانع فرهنگی در مقابله با مصرف مواد مخدر در خانواده، محل کار و مراکز فرهنگی ضعیف شده‌اند. امروزه، افراد برای همه چیز: کاهش یا افزایش وزن، بیدار ماندن یا خوابیدن، کنترل تنش‌های عصبی یا افزایش توانایی در محل کار، میادین ورزشی یا بستر دارو مصرف می‌کنند. تعدادی از قرص‌ها، علی‌رغم غیرقانونی بودنشان، در جعبه داروهای هفتگی قرار می‌گیرند حتی اگر عوارض جانبی آن‌ها بسیار خطرناک باشد.

۲- مصرف این داروها نیاز به سوزن، سرنگ یا وسایل و لوازم گرم‌کننده ندارند. در بسیاری از موارد، خطر بیماری‌های منتقله خونی بسیار کم است. هیجان و لذت ناشی از قرص زیاد و قیمت آن نیز کم می‌باشد.

۳- جوامع آسیب‌پذیر هستند. هنوز به شعارهای متقاعدکننده، به خصوص برای جوانان، نیاز است. بیان اهمیت و شدت خطرات باید بخش عمده‌ای از پیش‌گیری باشد.

۴- برنامه‌های درمانی هدف دار محدود می‌باشند، زیرا مشکل مصرف ATS به طور نسبی جدید است و برنامه‌های گسترده‌ای در این مورد موجود نیست. از سوی دیگر، تجربیات در زمینه هرویین و کوکائین را

بیش از ۴۰ میلیون نفر (۱ درصد جمعیت جهان) به این مواد معتاد هستند.

□ مصرف ATS هنگامی افزایش می‌یابد که به سادگی بتوان به این مواد دسترسی پیدا کرد.

□ عوارض جانبی آن‌ها متعدد و خطرناک هستند.

□ آمفتامین‌ها باعث وابستگی و سایکوز (Psychosis) می‌شوند. اکستسی فرآیند طبیعی پیر شدن مغزی را افزایش می‌دهد و منجر به علایمی از نوع آلزایمر (type symptoms-Alzheimer) می‌گردند.

□ باید به جوانان در دبیرستان‌ها توجه شود، زیرا تعداد نوجوانان دبیرستانی که از این مواد استفاده می‌کنند، بسیار زیاد است.

بر خلاف کوکائین و هرویین که تولید آن محدود به آب و هوا و جغرافیای خاصی می‌باشد، داروهای سنتتیک را می‌توان در هر جایی تولید کرد. توقیف آزمایشگاه‌ها، وسایل، مواد اولیه و محصولات بیانگر آن هستند که بازار ATS در عرض، عمق و شکل در حال تغییر می‌باشد.

برآورد میزان تولید ATS در سال ۲۰۰۳، با در نظر گرفتن این که بیش از ۴۰ میلیون نفر طی ۱۲ ماه گذشته از این مواد استفاده کرده‌اند، بیش از ۵۰۰ تن می‌باشد. میزان مصرف در بین جوانان به طور معنی‌داری بیش از کل جمعیت است و بیشتر از مصرف هرویین و کوکائین می‌باشد.

کارخانه‌های زیرزمینی سازنده این مواد بسیار پیچیده شده‌اند. طی چند سال گذشته، بسیاری از آزمایشگاه‌ها، به خصوص در

آمریکای شمالی، اروپا و آسیا، به تولید این مواد روی آورده‌اند. افزایش قاچاق این مواد، اغلب منجر به برپایی مناطق جدیدی برای تولید آن‌ها می‌شود اما بازار ATS نیز در حال تغییر است که بخشی از آن به خاطر تلاش برای کنترل مواد مخدر و بخش دیگر به دلیل افزایش میزان تقاضا می‌باشد.

عوارض جانبی این مواد مشخص و در حال افزایش هستند که به خاطر ماهیت طبیعی داروهای سنتتیک و افزایش میزان و ترکیبات مورد استفاده می‌باشد. نقصان ذهنی همراه با مصرف MDMA در تعداد زیادی از مصرف‌کنندگان به اثبات رسیده است. مصرف‌کنندگان اکستسی دچار کاهش عملکرد ذهنی و حافظه یا علایمی از نوع آلزایمر می‌شوند.

■ افزایش تهیه‌کنندگان

□ بعد از حشیش، ATS بیشترین میزان مواد مخدر توقیف شده را تشکیل می‌دهند.

□ میزان توقیف ATS، از ۴ تن در سال‌های ۹۱-۱۹۹۰ به حدود ۴۰ تن در سال‌های ۲۰۰۱-۲۰۰۰ افزایش پیدا کرده که بیشترین میزان افزایش مربوط به آسیای شرقی و جنوب شرقی است.

□ از ATS توقیف شده، ۷۵ درصد آن مربوط به متامفتامین، سپس اکستسی و آمفتامین می‌باشد.

□ میزان مواد اولیه توقیف شده در سال ۲۰۰۱، ۱۲ برابر بیشتر از سال ۱۹۹۱ است.

□ حجم و پیچیدگی آزمایشگاه‌های زیرزمینی افزایش یافته‌اند.

به طور فزاینده، عملیات زیرزمینی باعث انتقال فناوری و برپایی آزمایشگاه‌ها در جایی می‌گردد که دسترسی به مواد اولیه، افزایش تقاضا، فساد مقامات رسمی و ضعف محدودیت‌های قانونی وجود داشته باشد که این امر منجر به درگیری بیشتر گروه‌های جنایتکار به شکل بیرحمانه‌ای می‌گردد. موفقیت احکام قانونی فقط به توقیف مواد مخدر و جمع کردن آزمایشگاه‌های زیرزمینی محدود نمی‌شود، توقیف مواد اولیه ضروری برای ساخت ATS در دهه ۹۰ افزایش یافته است. طی ده سال گذشته بیش از ۲/۳ مواد اولیه لازم برای تولید تمامتامین، تقریباً ۲۰ درصد مواد اولیه لازم برای تولید اکستسی و بیش از ۱۰ درصد مواد اولیه لازم برای تولید آمفتامین توقیف شده‌اند و میزان مواد توقیف شده ۱۲ برابر بیش از میزان آن در سال ۱۹۹۱ می‌باشد.

اگر چه توقیف مواد اولیه ضروری نمی‌تواند این تجارت غیرقانونی را متوقف کند، کنترل مواد اولیه روشی موثر برای جلوگیری از تولید ATS می‌باشد.

■ منفعت تولیدکنندگان

□ تولید آمفتامین و تمامتامین تقریباً ۴۱۰ تن و تولید اکستسی، ۱۲۵ - ۱۰۰ تن در سال برآورد می‌شود.

□ ارزش جهانی این بازار در حدود ۶۵ میلیون دلار است.

□ قیمت ATS به طور گسترده‌ای متفاوت است و قیمت آن در آمریکا و آسیای شرقی، ۱۲ تا ۱۵ برابر قیمت آن در اروپا است.

□ طی دهه گذشته، قاچاق اکستسی به شدت افزایش پیدا کرده است.

□ آمفتامین در اروپا، تمامتامین در آسیا و آمریکای شمالی و اکستسی نیز در همه جا تولید می‌گردد.

افزایش ناگهانی میزان ATS توقیف شده بیانگر مقیاس عظیم بازار در حال رشد است. میزان توقیف مواد از ۴ تن در سال‌های ۹۱ - ۱۹۹۰ به کمتر از ۴۰ تن در سال‌های ۲۰۰۱ - ۲۰۰۰ رسیده است و بیشترین میزان افزایش مربوط به آسیای شرقی و جنوب شرقی در سال‌های ۱۹۹۹ و ۲۰۰۰ می‌باشد. میزان تمامتامین توقیف شده (حجم قاچاق) در ۲۰۰۱ کاهش یافته است که احتمالاً به خاطر کنترل بهتر افدرین (ماده اولیه اصلی) و موفقیت در کاهش تعداد سازندگان در چین می‌باشد.

قاچاق جهانی اکستسی طی دهه ۹۰ میلادی افزایش یافته است. با این وجود، میزان اکستسی توقیف شده در سال ۲۰۰۱ و در بازارهای کانادا، آمریکا و اروپای غربی (به خصوص هلند، فرانسه و ایتالیا)، ۱۰ درصد کمتر از سال ۲۰۰۰ می‌باشد. بیشترین میزان مصرف اکستسی بعد از آمریکا، مربوط به هلند است.

این بازار گسترده جهانی با افزایش تعداد و حجم تولیدکنندگان در بیشتر کشورهای تغذیه می‌شود. امروزه عملیات زیرزمینی پیچیده‌ای برای تولید ۱۰۰ کیلوگرم در هفته (معادل با یک میلیون قرص اکستسی یا ۴ درصد نیاز هفتگی جهانی) در آزمایشگاه‌های خانگی انجام می‌گیرد.

خرده‌فروشی این مواد در کوچه‌های کثیف که پر از معتادان لاغر می‌باشند، انجام نمی‌گیرد بلکه در بین افراد طبقه متوسط و دیسکوها صورت می‌پذیرد.

تولید سالانه ATS (۵۲۰ تن) به میزان اندکی بیش از برآورد تولید هرویین (۴۵۰ تن) و ۶۷ درصد کوکابین (۸۰۰ تن) می‌باشد.

قیمت ATS اغلب کم است و به‌طور گسترده تغییر می‌کند، در حالی که هرویین - چه در خرده‌فروشی و چه در عمده‌فروشی - بسیار باارزش است. از دیدگاه تولیدکنندگان، قیمت افزوده ATS بیشتر می‌باشد. به‌عنوان مثال، در میانمار (Myanmar) - یکی از بزرگ‌ترین بازارهای ATS - قیمت درب آزمایشگاه (مثل قیمت سرزمین برای تریاک) ۱۰ برابر بالاتر

قیمت افزوده خرده‌فروشی این مواد به بیش از ۳۰۰ درصد می‌رسد.

قیمت تهیه زیرزمینی مواد اولیه شیمیایی، ۲۰ تا ۵۰ برابر قیمت ATS با میزان سود بیش از ۳۰۰۰ درصد است.

قیمت پایین، سود بالا، آزمایشگاه‌ها و کارخانه‌های مخفی در ارتباط با خرده‌فروشان، محرک‌های لازم برای درگیری تبهکارانه در مورد ATS می‌باشند.

سرمایه‌گذاری اندک، ساخت آسان، قیمت اندک پیش‌سازها و وسایل و حجم بالای مصرف ATS، تجارت این مواد را، علی‌رغم قیمت اندکشان، بی‌نهایت سودآور می‌کند. چنین محرک‌های اقتصادی برای تولیدکنندگان کوکابین و هرویین وجود ندارند.

قیمت و ارزش بازار

مواد مخدر	منطقه	قیمت			
		خرده‌فروشی		عمده‌فروشی	
		قیمت تصحیح شده (دلار به ازای هر گرم ماده خالص)	میزان خلوص (درصد)	قیمت تصحیح شده (دلار به ازای هر یک کیلوگرم ماده خالص)	میزان خلوص (درصد)
آفتمین	آمریکا و آسیای شرقی	۳۹۱	۲۲	۶۵۴۶۷	۳۰
	آسیای جنوب شرقی	۱۹	۹۵	۳۴۰۰	۹۵
	اروپای شرقی	۴۷/۶	۲۵/۴	۱۶۱۸۱	۲۸/۶
	اروپای غربی	۸۶	۲۲/۸	۲۲۳۲۶	۲۸/۴
	اقیانوسیه	۹۵۴	۷	۲۷۱۷۱۴	۷
	میانگین موزون	۷۸/۳		۲۱۰۹۷	
	حجم (۱۴۶ تن)			۳/۰۸ میلیون	
		۱۱/۴۳ بیلیون			

قیمت و ارزش بازار (ادامه)

مواد مخدر	منطقه	قیمت					
		خرده‌فروشی		عمده‌فروشی			
		قیمت تصحیح شده (دلار به ازای هر گرم ماده خالص)	میزان خلوص (درصد)	قیمت تصحیح شده (دلار به ازای هر گرم)	به ازای هر یک کیلوگرم ماده خالص		
مناقصات	آمریکا	۲۲۶	۳۸	۸۶	۵۶۹۲۸	۳۴/۵	۱۹۶۴۰
	آسیای شرقی	۱۱۸	۸۹/۸	۱۰۶	۴۴۹۲۴ (۱۴۲۰۱)	۹۳	۴۱۷۷۹
	آسیای جنوب شرقی و اروپای شرقی	۴۴/۹	۴۲/۵	۱۹/۱	۲۵۹۲۷	۴۸/۱	۱۲۴۷۱
	اروپای غربی و اقیانوسیه	۶۵/۳	۲۷/۴	۱۷/۹	۳۶۶۳۵	۳۱	۱۱۳۵۷
		۸۲۷/۱	۲۶/۹	۲۲۲/۵			
	میانگین موزون	۱۰۹/۶			۳۷۳۴۲		
	حجم (۲۶۴ تن)		۲۸/۹۳ بیلیون		۹/۸۶ میلیون		
قرص‌های اکستسی (در ۱۰۰۰)	آمریکا	-	-	۲۰/۹	-	-	۷/۲
	آسیای شرقی و آسیای جنوب شرقی	-	-	۲۹/۷	-	-	۷/۱
		-	-	۱۰/۶			
	اروپای شرقی	-	-	۸/۲	-	-	۲/۹
	اروپای غربی	-	-	۱۲/۴	-	-	۶/۰
	اقیانوسیه	-	-	۳۱/۷	۹/۸ میلیون	-	۱۷/۴
	میانگین موزون	۲۳/۳۸ بیلیون	-	۱۶/۷		-	۷
	حجم ecstasy (۱/۴ میلیون قرص)		-	-		-	-
	حجم کل		۶۳/۷۴ بیلیون		۲۲/۷۴ بیلیون		

یک آزمایشگاه زیرزمینی کوچک است. بیشترین هزینه مربوط به مواد شیمیایی می‌باشد، زیرا از طریق قاچاق به دست می‌آیند، قیمت افزوده از منابع قانونی به آزمایشگاه‌های زیرزمینی ۲۰ تا ۵۰ برابر است. بنابراین، سود ATS بسیار زیاد می‌باشد.

می‌رود در حالی که قیمت هرویین چنین نیست و در هر مرحله قاچاق، قیمت افزایش می‌یابد. تقریباً تمام بازار ATS، منفعت است. در اغلب مناطق، کارگر و وسایل ارزان می‌باشد. قیمت یک کیلوگرم از موادی که در بازار غیرقانونی فروخته می‌شود، تقریباً برابر هزینه برپا کردن

مقایسه قیمت افزوده قرص‌های متامفتامین و هرویین ساخته شده در مثلث طلایی و قاچاق به سراسر تایلند

قیمت افزوده تقریبی		
هرویین	قرص‌های متامفتامین	عملیات
۲۰۰ درصد (با بازده ۱۴ درصد)	۲۰۰۰ درصد	تبدیل مواد اولیه به محصول در محل تولید
۳۰ درصد	۵۰ درصد	از مرز مناطق میانمار به تایلند شمالی
۳۵ درصد	۱۰۰ درصد	از مرز مناطق میانمار به بانکوک
۷۰ درصد	۲۵۰ درصد	از مرز مناطق میانمار به تایلند جنوبی

